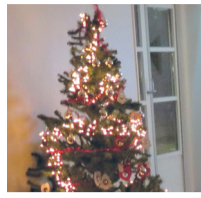

PAGINA 3

Rondkomen van 40 euro per maand

PAGINA 5

Leven in Laak is: samen delen

PAGINA 8

Iconostase bij het Aandachtscentrum

VERDER: Half uur stilte in Elandstraatkerk ■ Geloof in de publieke ruimte ■ Rob van Essen zoent en zegent ■ Oudste moskee kijkt over muurtjes

Kerstnacht in de Grote Kerk

Hoe voelde kerstnacht aan als kind? De betovering van lichtjes in het donker. Knusheid en warmte in huis. Geur van dennenbomen. Het verhaal over het kindje in de kribbe, de herders en de koningen die het kwamen opzoeken in de stal. Die sfeer willen de initiatiefnemers van de eigentijdse kerstnachtviering in de Grote kerk dit jaar bij bezoekers opwekken. Er komt een reusachtige kerstboom te staan. De organisatie (Protestantse Gemeente 's-Gravenhage) zoekt voor het programma duizend oude deurkrukken. Wie een deurkruk kwijt wil, kan deze laten ophalen. Contact: 070 3316432 (Axel Wicke). Ook vrijwilligers voor hand- en spandiensten voorafgaand en na de viering zijn welkom. Opgave/info: 0623641369 (Bo Rodenhuis).

ZONDAG 24 DECEMBER, 22 UUR (DEUR OPEN: 21 UUR).

Parochie terug bij Kerk in Den Haag

De rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee sluit zich weer aan bij Kerk in Den Haag. Vanwege haar onzekere financiële positie had de parochie (Den Haag-Noord), tezamen met de zusterparochie De Vier Evangelisten (Den Haag-Zuid), zich vorig jaar teruggetrokken als mede-uitgever. Intern beraad heeft ertoe geleid dat de parochie per 1 januari weer van harte toetreedt tot Kerk in Den Haag. De parochie Den Haag-Zuid heeft deze stap niet gevolgd.

Burgemeester Krikke spreekt met Haagse kerken

Burgemeester Krikke was dit najaar aanwezig bij een bijeenkomst van de Haagse Gemeenschap van Kerken. In het voorjaar had ze al kennisgemaakt met diverse kerkelijke organisaties, nu ging ze dieper met hen in gesprek. De kerken en aanpalende organisaties lichten toe op welke terreinen ze bezig zijn: schuldhulpverlening, migrantenkerken, ouderenzorg, armoedebestrijding, interreligieuze dialoog en bestrijden van radicalisering. Krikke stond open voor wat de kerken doen en zei dat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de samenleving. Zij hoort ook graag waar zaken niet goed lopen. Er is afgesproken dat zij en de kerken elkaar jaarlijks zullen ontmoeten.

En misschien ben ik die ander wel

Kerst, het feest van de ander

ACHTERGROND Zo iets alledaags als elkaar aankijken, is eigenlijk een wonder. Je ontmoet de ander, of: de Ander. In dit kerstnummer laat Kerk in Den Haag zien waar Haagse anderen elkaar kunnen vinden.

'Het gesprek' van Berry Holslag. Standbeeld in het Westbroekpark.

STEL, JE LOOPT DOOR DE SUPERMARKT en iemand vraagt je om een potje van het bovenste schap te pakken. Dat doe je, je overhandigt het, je kijkt elkaar aan en zomaar ontstaat er een gesprek. Over moeite, ongemak, of juist over iets fijns. Opeens is die ander

geen onpersoonlijke voorbijganger, maar een mens met een gezicht. Het kan ook dat je tegenover een vriend of vriendin zit, en plotseling zie je elkaar echt in de ogen. Het gaat niet meer over ditjes en datjes, maar over iets wezenlijks. De ander geeft zich

bloot, stelt zich kwetsbaar op, doet een beroep op je.

Dit is het moment waarop de joodse filosoof Emmanuel Levinas (1906-1995) het niet zomaar over de ander heeft, maar over de Ander, met een hoofdletter. Die Ander is in het gezicht van de ander voorbijgegaan. Je hebt in het gelaat van de ander God gezien. Levinas gaat nog verder: God is alleen te kennen door naar die ander te kijken.

Een ontmoeting is eigenlijk een wonder

Als je elkaar aankijkt, gebeurt er iets bijzonders. Allebei zie je iedere nuance op het gezicht van de ander, terwijl geen van beiden het eigen gezicht kan zien. Wat een vertrouwen moet je hebben, om jezelf zo te tonen. Een alledaagse ontmoeting is eigenlijk een Godswonder. Zo dichtbij kan God zijn, in het gelaat van de ander. Maar wat moeten we dan met een bekende uitspraak van de Zwitserse theoloog Karl Barth (1886-1968), dat God 'totaal anders is'? Anders dan de mens, anders dan de wereld, zo totaal anders dat we God nergens direct kunnen ervaren of aanwijken. God is God, zegt Barth. Wij mensen kunnen God niet vatten in onze menselijke begrippen.

Zijn die twee ideeën – God in de ander en God die radicaal anders is – met elkaar te rijmen? Karl Barth zelf geeft een handvat: we kunnen God wel degelijk ontmoeten in een ander persoon, namelijk in Jezus Christus. Die was zo anders, dat het duidelijk is dat God en mens in één persoon samen kwamen. Tweeduizend jaar later vieren we nog steeds zijn verjaardag.

Dat vieren – het kerstfeest – doen we graag met anderen. Dat lukt niet altijd, niet iedereen heeft anderen om zich heen. Ook kan het een bewuste keuze zijn om de kerstdagen in alle rust alleen met jezelf door te brengen. Toch is 'de ander' hoe dan ook een thema van Kerst. Misschien ga jij naar de daklozenmaaltijd die het Leger des Heils voor je organiseert. Of je rust in je eentje uit van ontmoetingen met anderen. Of je vraagt je af hoe je deze twee dagen zonder anderen in 's hemelsnaam doorkomt. Of je ziet anderen in een kerstviering, tijdens het kerstdiner, op een kerstwandeling. Zijn wij overigens niet allemaal 'de ander'?

Met Kerst vieren we de ander. We vieren het besef dat we niet alleen zijn op deze wereld. Het besef dat er verscheidenheid is: we leven samen met andere culturen, andere geloven, mensen die in andere omstandigheden verkeren. Kerst is het feest bij uitstek om de ander in het gelaat te kijken. Kerst: het feest van de Ander.

MARGOT C. BERENDS

Diaconaal werker Robin de Jong:

'Ik kijk waar mensen buiten de boot vallen'

INTERVIEW Opbouwwerker Robin de Jong van Stek zet zich dagelijks in voor kwetsbare bewoners van Haagse Hout, of dat nu eenzame ouderen of ontwortelde vreemdelingen zijn. 'Mensen zijn relationele wezens.'

KIJK ROBIN DE JONG IN DE OGEN en je ziet zoveel liefde, dat het je behoorlijk van je stuk brengt. Liefde voor de medemens. Liefde voor de samenleving. Liefde die hem ertoe aanzet een deel van zijn werkzame uren kantoor te houden in de cv-ruimte van een afgedankt gebouw van het Aloysiuscollege. Hier wonen enige tientallen vluchtelingen, een van de groepen om wie hij zich als diaconaal opbouwwerker van Stek (voor Stad en kerk) bekommert. Net als zijn doelgroep neemt de 28-jarige man genoegen

met weinig: een oude kantoortafel als bureau, een karig koffiehokje en kamerschermen om de boilers en buizen aan het zicht te onttrekken. De Jong doet veel voor de vluchtelingen die onder zijn verantwoordelijkheid

Een oude kantoortafel en een karig koffiehokje

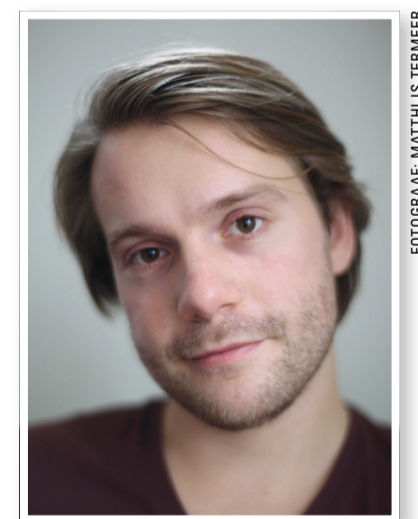
heid vallen. Een meisje met mazelen en een vergroeiing aan haar benen neemt hij mee naar het Haga-ziekenhuis. Onder de bewoners van Benoordenhout werft hij 'maatjes', die de nieuwkomers helpen met het zich aanpassen aan de Nederlandse samenleving. Hij kwam in actie bij een geval van huiselijk geweld, dat zich onder

zijn neus afspeelde in een van de woningen. En dat zijn nog maar een paar voorbeelden. 'Het voelt alsof ik op het juiste moment het juiste doe', zegt hij eenvoudig. 'Het is mijn taak om te kijken waar de gaten in het maatschappelijk veld zitten, waar mensen buiten de boot vallen. Waar liggen kansen voor de kerk?'

Naar het strand

De opbouwwerker opereert niet alleen vanuit het stookhok. Met de Duinzichtkerk en de Christus Triumfatorkerk als bases bestrijkt hij het complete stadsdeel Haagse Hout. Een groot gebied, met een flinke portie moderne grote-stadsproblematiek: eenzaamheid, ontkerkelijking, armoede, vreemding en ontheemding. De Jong

Lees verder op pagina 2

Robin de Jong: 'Het verrijkt je om een bedelaar te helpen, in plaats van hem in elkaar te slaan.'

Kerk staat stil bij kwetsbare kinderen

IN DE JACOBUSKERK (PARKSTRAAT) is dit najaar stilgestaan bij kindermishandeling. De kerk zocht aansluiting bij de nationale Week tegen Kindermishandeling. Pastor Ad van der Helm (foto) vindt het 'belangrijk dat de kerk aandacht schenkt aan en betrokken is bij de strijd tegen kindermishandeling'. Dat gebeurde met de getuigenis van

een misbruikte vrouw, een viering en een rozenkransgebed. De Suri-naamse Jamila (54) werd als tienjarige door haar vader misbruikt. 'Mijn moeder vond dat ik niet moest zeuren. Ik vereenzaamde en deed een zelfmoordpoging door pillen te slikken.' Vriendinnen vertelden haar dat ze geen schuldgevoel moest hebben. Haar verhaal raakte tiental-

len overwegend vrouwelijke toehoorders.

In de Week tegen Kindermishandeling was in elke provincie een bijeenkomst die 21 minuten duurde. '21 Minuten' werd georganiseerd door Ted Kloosterboer en Naomi Dessaur. Kloosterboer is directeur van Stichting Praat en is zelf ervaringsdeskundige. Dessaur werkt vanuit Dessaur Trainingen en is expert in de aanpak tegen kindermishandeling en huiselijk geweld.

FOTOGRAF: MATTHIJS TERMEER

Zestig jaar collectant voor het Rode Kruis

'Ik vond het gewoon leuk om te doen'

INTERVIEW Negentiger Job Santema wijdde bijna tweederde van zijn leven aan collecteren voor het Rode Kruis. Overall hangen medailles en oorkonden. Maar voor hem was het een vanzelfsprekendheid.

VERWACHT VAN JOB GERBEN Santema (94) geen welluidende verklaring voor zijn zestig dienstjaren als vrijwilliger voor het Rode Kruis. Het blijft bij: 'Ik vond het gewoon leuk om te doen. Gewoon voor de gezelligheid.' De muren van zijn woning in Morgenstond vullen de eenvoudige woorden aan. Ze zijn behangen met oorkonden, foto's van uitreikingen en andere huldeblijken. De voormalige timmerman verplaatst zich moeizaam door zijn flat om fotoalbums te pakken, waarin burgemeesters en prinsessen

FOTOGRAFIE: RAYMOND RUITING

Job Santema's huiskamer hangt vol blijken van eerbetoon. Hij is de oudste vrijwilliger van Nederland.

'Ik heb mijn hele leven voor anderen klaargestaan'

van Oranje hem onvermoeibaar ertekenen opspelden. Het lijkt alsof de oudste vrijwilliger van Nederland zijn stok, rollator en scootmobiel vergeten is, wanneer hij weer even stilstaat bij zijn verleden.

Vanaf 1956 rammelde Santema op verschillende plekken in Den Haag met de collectebus. Onder andere op de hoek van de Beeklaan en de Loos-

duinseweg, tot wegspringen voor het steeds sneller optrekkende verkeer te

gevaarlijk werd. Decennialang postte hij in de hal van het Centraal Sta-

tion, de laatste jaren in een scootmobiel. Totdat het Rode Kruis hem vo-

rig jaar eervol liet afzwaaien. Spijtig: 'Ik mis het wel, maar het gaat niet meer.' Het rechterbeen van Santema functioneert na tweemaal dokteren redelijk, maar nu roert het andere zich. 'Ik had het nog wel een paar jaar willen volhouden, maar het mocht niet zo zijn.'

De toekomst ziet hij tamelijk nuchter tegemoet. 'Op 6 april word ik vijftienennegentig. Ik wil wel honderd worden, maar ik moet maar afwachten of ik dat haal. Dat weet je niet vooruit.' Santema heeft genoeg om op terug te kijken. Naast het collecteren maakte hij zich nuttig als EHBO'er en scheidsrechter bij sportwedstrijden en als ambulancebroeder op de snelweg. 'Ik heb mijn hele leven voor anderen klaargestaan.' Zijn beweegredenen? 'Dat kan ik zo niet zeggen.' Het gaf voldoening, zoveel wil hij wel kwijt.

Nee, Job Gerben Santema is geen man van grote woorden. 'Ja, zo gaat dat', zegt hij regelmatig. Het Rode Kruis heeft een pleintje bij het kantoor aan de Zilverstraat naar hem vernoemd en dat vindt hij mooi. Het is vlakbij en de koffie is altijd bruin.

MATTHIJS TERMEER

advertenties

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Robin de Jong

Vervolg van pagina 1

is werkzaam in het web van gemeente, buurtcentra, scholen en kerken. Hij bespreekt, regelt en evalueert, gaat met mensen naar het strand, deelt voedselpakketten uit. Eenzame mensen probeert hij op de rit te krijgen door ze uit te nodigen voor een gezamenlijke maaltijd, hij haalt hen desnoods zelf op.

'Desnoods haal ik ze zelf op'

'Ja, maar ik wil niet bekeerd worden', luidt dikwijls de tegenwerping. 'Dat doe ik niet', antwoordt De Jong dan. 'Ik ben een soort maatschappelijk werker. Dat geeft vaak de doorslag. Dan geven ze me wel een kans. Ik probeer duidelijk te maken dat de diaconie dienstverlenend wil zijn. Je biedt iets aan: ondersteuning, bescherming, vriendschap, onder de mensen zijn. Mensen vertellen levensverhalen. Soms zeg ik: volgens mij is dit ook geloven, volgens mij heb jij door hoe het leven in elkaar zit.'

Spiritueel pad

Hoe het leven in elkaar zit, vroeg Robin de Jong zich op zijn vijftiende, zestiende jaar al doorlopend af. 'Ik was een jongen die veel vroeg aan anderen. De vragen achter de vragen.' Gelovig

was hij van huis uit niet, maar De Jong voelde de innerlijke aandrang een 'spiritueel pad' te volgen. 'Hoe zitten mensen in elkaar, wat is goed en kwaad?' Het leidde tot een studie theologie en hij werd rooms-katholiek. 'Ik ervaar dat er iets buiten mezelf is, dat in relatie met mij treedt. Dat is iets wezenlijks van ons mens-zijn. Mensen zijn relationele wezens. We hebben een soort bron, een beginpunt dat ons kan vertellen wat echt belangrijk is.'

Het sterkt De Jong in de praktijk van alledag. 'Ik geloof niet in een wereld die geleid wordt door consumptisme, kapitalisme en materialisme, waarin het alleen maar gaat om zelfverrijking.' Ook het leven van Jezus inspireert hem. 'Hoe Jezus met mensen omging, die verhalen. Omdat het een andere kijk geeft op hoe je met jezelf en anderen kunt omgaan. Jezus biedt een alternatief voor hoe we samenleven. Het verrijkt je om een bedelaar te helpen, in plaats van hem in elkaar te slaan. Wonderen bestaan, je kunt bouwen aan een betere wereld.' Dat zit hem soms in kleine dingen. Zo heeft hij ervoor gezorgd dat het huisvuil van de vluchtelingen voor de deur wordt opgehaald. Dat scheelt een eind sjouwen met een zware vuilniszak. Zijn 'klanten' waarderen het.

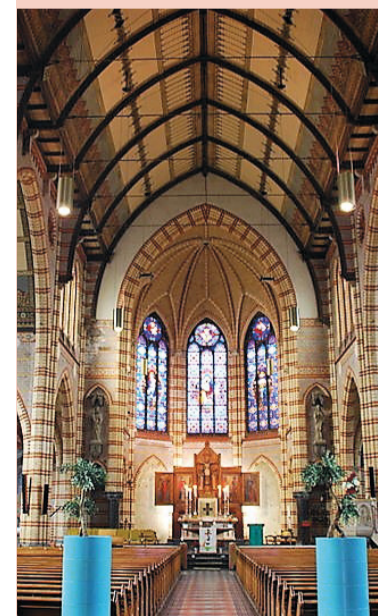
'Robin is like a friend to us', zegt een Syriër, die bezig is bladeren aan te harken op het binnenplaatsje. 'A nice guy.'

MATTHIJS TERMEER

'Misa di aurora' in de Marthakerk

Je kunt het je in Nederland nauwelijks voorstellen. Negen dagen voor Kerstmis stromen de katholieke kerken in Zuid-Amerika en op de Nederlandse Antillen bij dageraad stampvol. Met de 'misa di aurora' nemen de zuiderlingen voorafgaand aan hun werk de tijd om zich op Kerst voor te bereiden. Na de dageraadsmis praten ze bij met koffie, chocomelk en lekkers. Enkele honderden Hagenaars hebben hun wortels in het Zuiden liggen. De Marthakerk houdt deze traditie voor hen en belangstellenden in ere.

VANAF 16 DECEMBER, 6-7 UUR.

advertentie

Adverteren in Kerk in Den Haag?

> MAANDBLAD EN WEBSITE

Vraag naar de mogelijkheden:
Tel. 06 123 130 53 (Robert Reijns).
E-mail:
adverteren@kerkinderhaag.nl

Rijdende supermarkt in Den Haag-Zuidwest

Den Haag is deze maand nieuwe supermarkt rijker. Hij rijdt op vaste tijden naar klanten in Den Haag Zuidwest, een van de wijken waar de meeste pakketten van de voedselbank worden uitgedeeld. Een initiatief van kerkenorganisatie Stek,

Voedselbank Haaglanden en fondsen. Diaconaal opbouwwerker Kees Buist is projectleider. Hij zegt: 'Bijzonder is dat klanten van de voedselbank nu zelf hun producten mogen uitkiezen. Ze krijgen geen voedselpakket meer. Naast het wisselende assortiment van de voedselbank, kunnen deze klanten met fikse korting nieuwe producten kopen. Ze worden daarnaast begeleid om hun droom te ontdekken en die proberen te verwezenlijken. Keuzes maken in plaats van afhankelijk blijven.'

De supermarkt bestaat - net als de voedselbank - dankzij vrijwilligers die als gastvrouwen en -heren de winkel bemensen en bij een bakje klanten begeleiden. 'Een prachtig gezicht van kerk-zijn', aldus Buist. De winkel wordt feestelijk geopend op dinsdag 12 december, 15 uur. Exoduskerk. Dan wordt ook de merknaam onthuld.

Delen achter de Duinen ziet oorzaken armoede

Weken wachten op geld en je zit zomaar in de schulden

INTERVIEW Bureaucratische systemen waardoor een uitkering acht weken op zich laat wachten. De incasso-industrie. Uitbuitende huisbazen. Het platform Delen achter de Duinen wijst de gemeente op problemen waardoor mensen in de schulden komen. Voorzitter Henk Baars is fel.

DECEMBER; MAAND VAN FEEST, gezelligheid en overvloed. Maar er zijn ook veel Hagenaars die de eindjes niet of nauwelijks aan elkaar kunnen knopen. De eindeloze tv-reclameblokken rond Sinterklaas en Kerst drukken hen nog eens extra met hun neus op dat feit. 'De grote verleidingsindustrie,' noemt Henk Baars van Stek (voor stad en kerk) het. Hij is voorzitter van Delen achter de Duinen, een platform van zo'n zestig Haagse organisaties op het gebied van armoedebestrijding. Jaarlijks brengt het platform een inspiratienota uit, met daarin naast knelpunten veel concrete aanbevelingen op het gebied van armoedebestrijding, voor het Haagse college en de gemeenteraad.

Hardnekkig

Eind oktober verscheen de zesde inspiratienota. 'Helaas komen veel punten steeds terug', stelt Baars. 'De schuldenproblematiek loopt uit de hand, het is bijna een epidemische ziekte.' De hardnekkigheid zit volgens hem vooral in de langdurigheid van de termijnen. Wie een uitkering aanvraagt, moet gemiddeld een week of acht wachten tot alles rond is. Zijn ervaring is dat veel mensen pas een uitkering aanvragen als het echt niet

Het besteedbaar inkomen per maand.

FOTOGRAFIE: MARGOT C. BERENDS

anders kan en ze geen financiële reserves meer hebben; een belangrijke re-

'Dat iedereen erop vooruitgaat, is echt niet waar'

den waarom Stek jaarlijks meer dan duizend financiële hulpaanvragen

krijgt. Een ander knelpunt ziet hij in het slecht op elkaar aansluiten van administratieve, 'soms bureaucratische' systemen. 'Het gaat om vastgelopen routines van overigens goedwillende ambtenaren. De gemeente is een ingewikkelde organisatie, waar nogal eens langs elkaar heen wordt gewerkt.' Fel wordt Baars wanneer het gaat over organisaties die nooit schulden kwijtschelden, zoals de Belastingdienst en

het Centraal Justitieel Incassobureau. 'Of neem het Hoogheemraadschap Delfland, die met ingang van dit jaar de mogelijkheid van kwijtschelding sterk heeft belemmerd. En de incasso-industrie; daaraan gaan mensen echt onderdoor.'

Van het nieuwe kabinet verwacht Baars op dit punt niet al te veel. 'Er is beloofd dat iedereen erop vooruitgaat, maar dat is echt niet waar. Een structurele verhoging van de uitkeringen zit er niet in; de voorgenomen btw-maatregel haalt het besteedbaar inkomen juist weer met een paar tientjes per week omlaag. En het gaat precies om die tientjes. Aan de formatietafel

'Het gaat precies om die tientjes'

zit nooit iemand die met 40 euro per maand moet rondkomen. Die zou woedend worden en dat waarschijnlijk ook uiten. Het is gemakkelijker om harde keuzes te maken als je die woede niet voelt.'

Waardeloze kamertjes

Hoe denkt Baars over de formule van de participatiesamenleving, waarbij de overheid burgers aanspoort om meer naar elkaar om te zien? 'Participatie is vooral een bezuinigingsmaatregel. Je moet het hebben van je eigen peer group, van daarbuiten heb je weinig te verwachten. Geld en hulp stromen niet van Benoordenhout naar Laak. Ze hebben niks met elkaar te

maken en snappen elkaar ook niet. De overheid laat te veel over aan de samenleving en aan de markt. Neem de woningbouw. Als je geen lid bent van een woningbouwcorporatie ben je aan de honden overgeleverd. Daklozen merken dat, ongedocumenteerd zo mogelijk nog meer. Die komen nergens tussen. Ze komen vaak op waardeloze kamertjes van particuliere huisbazen. Sommige huisbazen zijn goed, maar er zitten ook veel slechte tussen. Dat is echt een lelijk gezicht van het neoliberalisme.'

IRNA VAN DER WEKKE

STEKDENHAAG.NL/DELEN-ACHTER-DE-DUINEN

Veertig euro per maand?!

Is dat geen typefout? Nee, vertelt Henk Baars. 'In extreme gevallen is het nog minder. Bezoekers van de opvang bij Stek krijgen 40 euro per week. Maar dat is rijkdom, vergeleken bij anderen. Bij de Voedselbank krijg je een pakket als je 160 euro per maand voor de rest van je uitgaven overhoudt. Maar er is altijd nog een onderkant van de onderkant, die zien we bij Stek. Een aantal berekeningen bij de Voedselbank laten zien dat met name door het beleid van bewindvoerders mensen soms nul overhouden. In een aantal gevallen is dat tijdelijk, maar soms niet. Denk aan ongedocumenteerd.'

Samen dansen in Escamp

FOTOGRAFIE: MARGOT C. BERENDS

In theater Dakota (Escamp) gingen de voetjes van de vloer. De Werkgroep Tolerantie uit Den Haag-Zuidwest organiseert al jaren ontmoetingen tussen allerlei culturen en geloven. Dit najaar was er Folkloriade, een avondvullend programma met muziek en dans. Voor, na én tijdens de voorstelling trokken de diverse bevolkingsgroepen met elkaar op. Helemaal vlekkeloos ging het niet; er was een opstootje tussen een paar Marokkaanse dames en Indiase/Surinaamse hindoes. Maar tevredenheid overheerste bij de werkgroep (met daarin onder meer Turkse, Surinaamse en Afghaanse organisaties plus de protestantse Shalomkerk, Christelijk Opbouw Bouwlust en de Église Évangélique de La Haye).

Kerstverhaal in zang en zand

Een traditie op Scheveningen: honderddertig koorzangers brengen bezoekers in kerststemming met liederen uit binnen- en buitenland. Tussen deze 'Masale Volkskerstzang' door, wordt het kerstverhaal verteld. Bijzonder: zandkunstenaar Gert van der Vijver is te gast om het kerstverhaal in zand te tekenen, dat op een groot scherm zichtbaar is voor publiek. Met muziek van de band Chaverrim, orgel en trompet. Dirigent: Michael Spaans.

ZATERDAG 16 DECEMBER, 20 UUR. OUDE KERK SCHEVENINGEN.

Black Gospel in Theater de Vaillant

Veel bekende zangers hebben hun eerste muzikale stappen in de kerk gezet. Getalenteerde black gospelzangers doen regelmatig mee aan talentenshows op tv. In Theater de Vaillant verzorgen zangers en rappers van deze koormuziek een uitbundig kerstconcert. Er worden daarnaast lekkere hapjes geserveerd.

VRIJDAG 15 DECEMBER, 19 UUR. THEATER DE VAILLANT, HOBBEA STRAAT 120.

Preek van de leek: Rob de Wijk

In de serie 'Preek van de leek' bestijgt Rob de Wijk als laatste lekenprediker van dit seizoen de kansel in de Kloosterkerk. De Wijk is commentator op het gebied van veiligheidsvraagstukken en Europese integratie. Hij schrijft wekelijks een column in *Trouw*. Hoewel vaak geraadpleegd, gaf De Wijk in mei 2017 aan niet meer als deskundige over terroristische aanslagen te willen optreden in de media.

ZONDAG 3 DECEMBER, 17 UUR. KLOOSTERKERK.

Waarde van digitale kunst

Digitale kunst is een genre in opkomst. Beeldend kunstenaar Martin Sjardijn en natuurkundige Kees de Vries werken aan nieuwe, interactieve online kunstvormen. Volgens hen maakt 'de digitale revolutie kunst verhalender, meeslepender en invoelbaar'. Ze demonstreren aan de hand van beelden wat dergelijke kunst mogelijk maakt. Presentatie in een lezing-cyclus over maatschappelijke en levensbeschouwelijke thema's.

DINSDAG 12 DECEMBER, 20-22 UUR. VRIJMETSELAARSLAGE DRIEHOEK, 2E SWEELINCKSTRAAT 131. OPGAVE: LOGEDRIEHOEK@GMAIL.COM.

Na 125 jaar nog steeds jezuiten in Elandstraatkerk

‘Ook een Egyptische moslim komt graag in dit gebouw’

INTERVIEW Geestelijke oefeningen en aandacht voor de buurt gaan hand in hand in de rooms-katholieke Elandstraatkerk. ‘Typisch Ignatiaans’, zegt parochiaan Christophe Janssens. Oftewel: deze kerk laat zich inspireren door de 16de-eeuwse Ignatius van Loyola. Al 125 jaar.

DE ELANDSTRAATKERK BESTAAT 125 jaar en dus is het tijd voor een feestje. De kerk die met twee hoge torens het Zeeheldenkwartier domineert, besteedt aandacht aan het jubileum met een tentoonstelling.

De naamgever van de bijbehorende geloofsgemeenschap is de Spanjaard Ignatius van Loyola (1491-1556). De stichter van de Jezuitenorde is een grote inspirator voor deze kerk. Vanaf het begin waren er jezuiten bij betrokken.

Christophe Janssens is er parochiaan en is medeverantwoordelijk voor een maandelijkse meditatiegroep. Hij vertelt hoe de kerk nog immer banden heeft met de jezuiten en een ‘Ignatiaans’ stempel

draagt: ‘Tijdens de meditatie zijn we een half uurtje in stilte bezig met een bijbeltekst. We zoeken naar wat ons in die tekst aanspreekt, volgens de methode van Ignatius van Loyola. Ignatius raakte als soldaat gewond en moest maandenlang in bed liggen. Hij had alleen een Bijbel. Door elke dag daarin te lezen besefte hij dat de verhalen over nu gaan, vandaag, over ieder van ons. En dat God door die verhalen tot ons spreekt. Hij heeft een methode ontwikkeld van geestelijke oefeningen, een retraite van tachtig dagen. Met een geestelijk begeleider ga je op zoek naar: wat wil God van mij?’ Eén keer per maand gaat een jezuit voor in de mis, pater De Ruiters. Bij de eerste bijbellesing vertelt hij wat de context van het stuk is. Echt Ignatiaans, vertelt Janssens. ‘Typerend is de uitleg van de Bijbel aan de ene kant, en de link met de buitenwereld aan de andere kant. Dat zie je ook aan het gebouw, duidelijk een jezuitenkerk: er komt veel licht van bui-

leden uit België naar Nederland, ook hij vond er een warm thuis.

Digitale adventsretraite

Het aantal jezuiten neemt af, maar de Ignatiaanse spiritualiteit spreekt nog steeds mensen aan, aldus Janssens. ‘We krijgen hier het bulletin van de jezuiten, daarin staan ook allerlei vormingsdagen aangekondigd. Er zijn veel nieuwe initiatieven, zoals de digitale adventsretraite op www.ignatiaansbidden.org. Ik vind dat mooi aan deze tijd, mensen gaan op zoek naar nieuwe vormen om hun geloof te delen. Ook prachtig om te zien dat er bruggen gebouwd worden tussen de verschillende kerken. Zowel binnen de rooms-katholieke kerken, die onderling soms veel van elkaar verschillen, als tussen katholieken en protestanten.’

MARGOT C. BERENDS

Feest in de Onze Lieve Vrouw

Het is best ingewikkeld, daarom even een uitleg: de Elandstraatkerk staat ook bekend als ‘Elandkerk’, maar heet officieel de ‘Onze Lieve Vrouw Onbevleekt Ontvangen’. De parochie waar de kerk onder valt, heet Maria Sterre der Zee. In die parochie zijn zes geloofsgemeenschappen verenigd, allemaal uit Den Haag-Noord. De geloofsgemeenschappen hebben ook een eigen naam, en die van de Elandkerk is: H. Ignatius van Loyola. Ter ere van 125 jaar Elandkerk is er een tentoonstelling over haar geschiedenis. Op 3 december is er feest, met en voor de buurt. Ook zijn er bijzondere vieringen. Alles tussen 26 november en 10 december, raadpleeg: www.rkdenhaag.nl/125-jaar-elandstraatkerk-2.

‘We zijn een half uur in stilte bezig met een bijbeltekst’

ten naar binnen. Bijbelse en geestelijke vorming en aandacht voor de buurt gaan hand in hand. Ik vind het hier een mooie gemeenschap, met mensen van allerlei achtergronden – ook iets Ignatiaans. Er zijn arme en rijke parochianen, mensen die wel en die niet gestudeerd hebben. Er stappen ook veel niet-katholieken naar binnen. Zoals een moslimmeisje met haar vader. Hij was een Egyptenaar, in zijn jeugd speelde hij vaak met koptische kinderen. De sfeer van deze kerk deed hem denken aan zijn jeugd en daarom kwam hij hier graag.’ Janssens zelf kwam jaren ge-

Christophe Janssens: ‘Veel licht van buiten, dat maakt het een echte jezuitenkerk.’

Lopen in licht en sprookjes

De Advent, de kerstboom, vuurwerk: met verschillende tradities wordt in de winter uitgekeken naar het licht. In Scheveningen is er de ‘Scheveningen Light Walk’. Vorig jaar liepen vijfduizend wandelaars 12,5 of 18,5 kilometer door de duinen, het bos, de parken en wijken, waar licht-, vuur- en geluidsoptredens gehouden werden. De groepswandelingen zijn volgeboekt, maar wie wil kan het licht op eigen houtje opzoeken. Ook de Nieuwe Badkapel houdt open huis.

ZATERDAG 9 DECEMBER, 16:30-23:30 UUR. INFO: SCHEVENINGENLIGHTWALK.NL.

De catechismus voor beginners

Is de catechismus een boek met vrijheid-beperkende doctrines? Wie meer over het rooms-katholieke geloof wil weten, kan inspiratie opdoen in een gespreksgroep over de zin en verandering van katholieke levensrichtlijnen. Leiding: René Guldenmund.

DONDERDAG 14, 28 DECEMBER; 20-22 UUR. PASTORIE JACOBUSKERK, WILLEMSTRAAT 60.

Relatieavond bij Marcuskerk

‘Mijn man praat niet veel, maar hij is een schat’

REPORTAGE Samenleven als man en vrouw is niet altijd makkelijk. De Marcuskerk nodigde een huwelijks- en relatiecoach uit voor een avondje praten over de struikelblokken. ‘Ik kom van links, mijn vrouw komt van rechts.’

N IET ALLEMAAL ZO JE NAAR je eigen man of vrouw zitten te kijken!’ vermaant Bram de Blouw zijn toehoorders. Inderdaad gaan er regelmatig blikken van verstandhouding door het zaaltje. Echtparen van uiteenlopende leeftijden zijn afgekomen op de presentatie van Heartwork, het bureau voor relatie- en huwelijkscoaching van De Blouw en zijn vrouw Helma. Heartwork is door de Marcuskerk aangezocht om het landelijke PKN-thema ‘Kerkproeverij’ handen en voeten te geven. Gemeentelid Anneke Maljaars organiseerde de avond. Er zijn talloze humoristische momenten. ‘Grappige avond’, schouderde een van de mannen, wanneer De Blouw feilloos de miscommunicatie tussen de seksen benoemt. Maar de spreekbeurt heeft wel dege-

Echt elkaar begrijpen doen ze nog steeds niet

lijk een serieuze ondertoon. ‘Echtscheiding is helaas een nieuwe tak van sport’, licht De Blouw op een rustig moment toe. ‘Christenen vinden echtscheiding moeilijk. Sommigen voelen zich schuldig ten opzichte van God.’

‘Huwelijk is het werk van het hart, maar het is ook gewoon hard werken’, poneert de coach. ‘Er zijn beperkingen in het huwelijk. Je kunt ook niet met negentig kilometer per uur door de bocht.’ De verschillen tussen man

Dat heeft ook te maken met de familieachtergrond van de echtelieden. Het maakt nogal wat uit of je uit een chaotisch (‘ieder voor zich’) gezin komt, een verstikkend (‘alles samen doen, verandering is niet leuk’) of een

kont uit ‘fun country’, onthult de coach.

Blijven praten

Het is herkenbaar voor de toehoorders. ‘Het is echt een eyeopener’, zegt een 53-jarige vrouw. ‘Mijn man moet uit zijn comfort zone. Hij verwacht dat het eten klaarstaat. Ik moet het meer loslaten, proberen minder perfect te zijn. Ik zal meer moeten communiceren, ondanks dat hij niet wil. Hij praat sowieso niet veel. Maar het is een schat, hij doet zijn ding.’ Je moet altijd blijven praten, meent Marten Stolp (27). ‘Het is misschien moeilijk, maar wel beter. Op het moment dat je stopt met praten, loop je het risico dat er problemen ontstaan.’ Organisator Maljaars meldt dat veel vrouwen hun mannen niet meekregen naar de bijeenkomst. ‘De drempel is hoog, ik denk dat het toch een gevoelig en vertrouwelijk onderwerp is. In kerkelijk verband praat je niet zo snel over relaties, het is iets wat je meer met vrienden bespreekt.’ Een avond over relaties heeft een duidelijke meerwaarde, meent ze. ‘God wil wel dat die relatie tussen man en vrouw goed is. Je bent geliefd door God, uit welke wereld je ook komt.’ Sadaq Djizani (51) komt duidelijk uit een andere wereld dan zijn vrouw Monique (50). Hij luistert niet altijd even goed, geeft hij toe. Na vanavond gaat Djizani zijn leven beteren. ‘Ik wil dieper met mijn gedachten bij haar zijn en proberen te onthouden wat ze zegt. Niet dingen het ene oor in en het andere oor uit laten gaan.’

MATTHIJS TERMEER

Geliefden proeven van elkaars verschil.

en vrouw zijn de belangrijkste oorzaak, betoogt De Blouw. Neem zijn eigen huwelijk met Helma, die zwiingend aan de zijlijn zit. Ze heeft haar jas nog aan, alsof ze overweegt op te stappen. Veertig jaar zijn Bram en Helma al samen en ze leren nog elke avond bij, zegt De Blouw. Maar echt elkaar begrijpen doen ze nog steeds niet. ‘Ik kom van links en Helma komt van rechts.’

samenbindend (‘respect voor elkaar, gezonde afstand tussen ouder en kind’). Dat vormt je voor de rest van je leven en bepaalt hoe je tegenover samenleven met de ander aankijkt. ‘Zo leerzaam als je snapt waar je vandaan komt’, vat De Blouw samen. Zo kun je de verschillende menstypen ook indelen naar het ‘land’ waar ze vandaan komen. ‘Helma komt uit ‘perfect country’, ik ben die rommel-

Bestuurders en politici bepleiten andere cultuur

'Geloof mag in publieke ruimte rustig klinken'

REPORTAGE De landelijke herdenking van MH17-slachtoffers was in een onpersoonlijk congrescentrum in Nieuwegein. Waarom niet in de Domkerk in Utrecht? Een mooie vraag tijdens het debat, onlangs in de Kloosterkerk, over de rol van het christendom in het hedendaagse Nederland.

HET BEGRIJF 'SCHEIDING TUSSEN kerk en staat' kwam een paar keer langs op een debatmiddag onlangs in de Kloosterkerk, maar in feite ging het over het scheiden van geloof en politiek. Kerk en staat hebben, als organisatie, niets over elkaar te zeggen – zo is al eeuwenlang in Nederland afgesproken. Maar je particuliere geloof kleurt je politieke overtuiging en mag dus doorklinken in de vergaderzalen van gemeenteraad en Tweede Kamer. En op andere publieke plekken. Naar de smaak van de spre-

'Wat beweegt de ander, wat bedoelt de ander?'

kers mag dat zelfs wel wat meer. De teneur van het debat was: zijn we ons nog ervan bewust dat de waarden en normen in onze samenleving afkomstig zijn uit onze christelijke traditie? En dat het diezelfde normen en waarden zijn die mede ten grondslag liggen aan overheidsbesluiten? Waar dat niet het geval is, kan het geen kwaad om ze nog eens in de herinnering te roepen, zo bepleitten de deelnemers.

Niet meteen kwaad

Jaap Smit, Commissaris van de Koning in Zuid-Holland, voorheen ge-

Herdenking in Duitsland (Germanwings-ramp) en in Nederland (MH17). Licht van boven versus een lichtshow.

meentepredikant, noemde een paar zaken. Als lid van het Nationaal Comité 4 en 5 mei had hij hemel en aarde moeten bewegen om in de herdenking in de Nieuwe Kerk in Amsterdam het Onze Vader te laten klinken. Dit gebed zit toch in onze genen, zei hij, het ritme van deze woorden biedt van oudsher troost. Waarom zouden we onze traditie verloochenen? Ook zette Smit vraagtekens bij de herdenking van de MH17-slachtoffers. 'Wat is er misgegaan in ons land dat we dat doen in

een moderne rechthoekige doos, een kil gebouw ergens in Nieuwegein, waar de volgende dag weer een congres is voor managers? In Duitsland is in zo'n geval een viering in de Keulse Dom. In Engeland in de St. Paul's Cathedral.'

Ook vroeg hij zich af: kunnen we het begrip 'vergeving', dat uit onze eigen religieuze tradities komt, niet opdelen? Mogen we nog fouten maken? Als iemand één *faut pas* in zijn leven heeft gezet, staat dat tot in lengte van jaren

op internet. We leven in een cultuur waarin we elkaar afrekenen, in plaats van dat we elkaar aankijken: wie zonder zonde is, werpe de eerste steen.

Rik Torfs, (kerk)jurist, hoogleraar (KU

lingstafel – het was daags na de beëdiging van het nieuwe kabinet – vertelt hij hoe de formatiegesprekken in de loop van de maanden steeds minder vanuit een tegenover-elkaar werden

Leuven) en voormalig politicus, vulde aan: als ik wil kan ik me binnen een uur wel vijf keer beledigd voelen. Kunnen we onszelf niet wat meer relativeren? Om onszelf lachen? Niet meteen kwaad worden? Wat als we elkaar minder snel vliegen afvangen – ook in de politiek – en meer begrip voor elkaar proberen op te brengen?

Dat dat op politiek niveau goed kan, bevestigde CDA-fractievoorzitter Sybrand Buma. Vers van de onderhande-

gevoerd, en steeds meer vanuit een zoeken naar: wat beweegt de ander, wat bedoelt de ander?

Het was een van de momenten waarop je een speld kon horen vallen. De deelnemers – bijna allemaal met papieren als overheidsbestuurder – deden een paar geloofsuitspraken die ontroerden.

MARGOT C. BERENDS

Een maand lang geen nieuwe spullen

'Juist in december kopen we veel onnodige frutsels'

Voor Kirsten Spruijt (portret) is Leven in Laak 'samen delen', zoals bij dit kerstdiner.

INTERVIEW Geen nieuwe dingen aanschaffen tijdens de adventstijd, dat is de uitdaging waarmee de missionaire gemeenschap Leven in Laak aan de slag gaat. Ruilen, delen en tweedehands spullen kopen mag wel. Ook bewoners buiten Laak kunnen meedoen.

TERWIJL BUITEN HET HERFSTZONNETJE uitbundig over de Trekvluit in het Laakkwartier schijnt, vertelt Kirsten Spruijt (24) in Paviljoen Kobus over Leven in Laak en de *adventschallenge*. Kirsten studeert Sustainable Energy Technology aan de Technische Universiteit in Delft en woont samen met haar man in Laak. Ze is actief in het missionaire project dat drie jaar geleden door theologe Petra de Nooy werd gestart. Leven in Laak: een nieuwe manier van kerk-zijn, sterk betrokken op de buurt. Twee keer per maand zijn er vieringen, maar het is vooral ook een 'doe-kerk'. De *adventschallenge* is daar een voorbeeld van.

Samen delen

Vanwaar deze uitdaging? 'Het idee ontstond tijdens de Micha-zondag in oktober, waar we stilstonden bij welke invloed onze levenswijze heeft op de aarde. Als iedereen op de wereld zou leven zoals wij, dan zou deze planeet 3,5 keer zo groot

moeten zijn. Vandaaruit bedachten we om tijdens de Advent geen nieuwe spullen te kopen, voeding en schoonmaakartikelen uitgezonderd. Wat wel mag is tweedehands dingen aanschaffen, ruilen en van elkaar lenen. Dat laatste is sowieso iets waar Leven in Laak voor staat: samen delen.'

'Hopelijk ontdekken we dat het prima te doen is'

Waarom in december, de maand van het vieren? 'Juist in december kopen we veel frutsels die we eigenlijk niet nodig hebben. Met Kerst vieren we dat God naar de wereld komt om die van binnen uit te redden. We worden niet uit de schepping gehaald. Wij hoeven de aarde niet te redden, maar we hebben wel de opdracht ervoor te zorgen. Ons consumptiegedrag is niet goed voor de aarde. Door deze weken niets nieuws aan te

schaffen, sta je er bewust bij stil hoe gemakkelijk je nieuwe dingen koopt en word je gedwongen naar alternatieven te kijken.

Het zou mooi zijn als mensen het vasthouden. Hopelijk ontdekken de deelnemers dat het prima te doen is. Ruilen en delen geeft bovendien meer betrokkenheid in de wijk. Je krijgt contact met buurtgenoten. Het maakt daarbij niet uit of je meer of minder te besteden hebt, het doel is bewustwording. Bewoners van Laak kunnen evenveel invloed hebben als iedereen. Het gaat erom wat je doet met wat je hebt ontvangen.'

Iedereen mag meedoen, je hoeft niet persé in Laak te wonen. Via #adventschallenge kun je op Facebook, Twitter en Instagram laten zien welke spullen je hebt geruild en welke oplossingen je hebt gevonden. Ook kun je vragen om tips en elkaar bemoedigen of helpen.

FROUCKJE VAN DER WAL

IN-DRUK

IK HOOP DAT DECEMBER SNEL VOORBIJ is', zegt iemand die dit jaar zijn partner verloor. Maar een ander is blij dat haar zus uit Australië overkomt met Kerst. Kinderen verheugen zich op de komst van de Sint. Maar in het leerkrachtenoverleg moeten ze de knoop doorhakken: zwarte, roetveeg of Spaanse edelen? De dominee bereidt de kerstdiensten voor. Laat hij het 'Ere zij God' zingen of krijgt de organist zijn zin? Die vindt het immers een draak van een lied. Maar zonder 'Ere zij God' is het voor menigeen geen Kerst. Zonder kribbe trouwens ook niet. Waarom moest die uit de *Nieuwe Bijbelvertaling* verbannen worden? Kortom, juist met Kerst is de onderlinge vrede soms ver te zoeken. Al zou je het willen, ook met Kerst schuiven de verloren zonen en dochters niet aan bij het eten. En vroeger was het niet beter. Ook in de dagen van kinderboekenschrijver W.G. van der Hulst botste de

DOE MAAR GEWOON

kerstromantiek op de bittere werkelijkheid van armoede en onverzorgelijkheid.

Na mijn intrede in een vorige gemeente moest kort daarop al vergaderd worden over 'de plantjes'. Bejaarden en zieken kregen rond de Kerst een plantje thuis bezorgd. Het bleek een jaarlijks wekerende bron van discussie te zijn. 'Elk jaar die ellende met de plantjes', vertrouwde een diaken mij toe. De gemeente vergrijsde, dus er moesten steeds meer plantjes gekocht worden. En er waren minder mensen om ze weg te brengen. De leeftijdsgrens van 75 naar 80 jaar verhogen? Maar dan dit jaar nog wel de

75-jarigen, anders krijgen we boze gezichten. Ik denk ook aan de jongerenzanggroep en het koor: met Kerst wilden ze beiden zingen in de dienst. Maar toen kwam er onenigheid over de vraag wie beneden en wie op de galerij ging staan. Gelukkig ontging dit alles de kerkgangers die op kerstmorgen uit volle borst 'vree-ee-de op aarde' zongen.

Hoe komt dat nu dat velen opgelucht adem halen als december voorbij is? 'Gelukkig is alles weer gewoon', hoor je dan. Het komt omdat we de spagaat van romantiek en teleurstelling achter ons hebben gelaten. Kerst is namelijk geen hemelse

regenbui van gelukzaligheid en engelenzang. De mens Jezus vraagt ons om echt 'gewoon' te doen: we hoeven niet in december, of een leven lang, op onze tenen te lopen. Ook met Kerst mag je kibbelen over plantjes en rouwen om een geliefde. We hoeven ook niet te ontkennen dat anderen ons soms vreemd zijn, of ze nu een hoofddoek dragen of niet, gelovig of ongelovig zijn.

In december vieren we dat God de vrede in handen geeft van gewone mensen. Vanaf het eerste begin is er onder christenen gestreden over de vraag wie Jezus is: is hij God of mens? Ik vind dat geen onzinnige discussie. Omdat Jezus niet past in wat wij 'gewoon' vinden, zochten de bijbelschrijvers naar taal om dat uit te drukken. Jezus is anders, juist omdat hij zo menselijk is! En we zullen God in deze werkelijkheid ontdekken, naarmate het menselijker onder ons toegaat. Vrede en alle goeds gewenst.

ROB VAN ESSEN

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN ZINGT MAANDELIJKS EEN LIED, TE BELUISTEREN OP KERKINDENHAAG.NL.

Kerstwens

Een groene Kerst wens ik u toe,
één zonder al teveel gedoe
er wordt al zoveel overdreven.
En zonder dennen bij u thuis
die staan te sterven naast de buis:
wees lief voor ieder leven.

Een groene kerst wens ik u toe
maar zonder kip, kalkoen of koe
die voor uw maaltijd moeten sneven.
En dat u niet uw 'honger' stilt
met al dat doodgeschoten wild:
wees lief voor ieder leven.

Een goede kerst wens ik u toe.
En bent u uw familie moe,
bezoek de eenzamen dan even.
Ik hoop dat u cadeautjes geeft
aan wie ze werk'lijk nodig heeft:
wees lief voor ieder leven.

Een prettig kerstfeest allemaal
met spijs en drank op grote schaal
waaraan geen wantoestanden klevan.
En neemt u koffie tot besluit
waarvoor geen boer is uitgebuit:
wees lief voor ieder leven.

advertentie

Met korting naar Russisch kerstconcert

Eeuwig besneeuwde bossen, bontmutsen en bebaarde mannen die laag zingen. Het Ciconia Consort geeft in de Nieuwe Kerk een kerstconcert in die sfeer. Wat begint als traditioneel concert verandert in een wonderlijke visueel-muzikale voorstelling met de strijkersserenade van Tsjajkovski, Moussorgsky's schilderijtentoonstelling, aria's van Rachmaninov en Sjostakovitsch, bas-mariton/verteller Marc Pantus. Zelfs de spoken van Maksim Gorki komen tot leven. KDH en organisator Zuiderstrandtheater geven KDH-lezers € 5. Wie kortingscode Rus1612 doorgeeft, betaalt niet € 28 maar € 23 (inclusief drankjes). Kaarten bij: Zuiderstrandtheater.nl of 070 88 00 333.

ZATERDAG 16 DECEMBER, 20:15 UUR. NIEUWE KERK, SPUL.

Kunstenares Anne Pauline Goedhart exposeert in het Aandachtscentrum een iconostase. De wand met schilderijen verdeelt in orthodoxe kerken de ruimte tussen kerkgangers en de altaaruimte, waar alleen de priester, diaken en altaardienaar mogen komen. Haar verkleinde versie van de iconostase wordt in de orthodoxe traditie gebruikt voor de liturgie in de open lucht. Richtinggevend in haar kunst is het thema 'kwetsbaarheid en ver-

val, de wrakkige fierheid waarmee alles zich, ondanks die aantasting, over-eind houdt'. Ook Wim Alphenaar stelt zijn kunst tentoon. Hij illustreerde hengelsportboeken, lesmateriaal voor basisscholen, en maakte grote aquarellen voor het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

EXPOSITIE TOT 13 JANUARI. SCHOOLSTRAAT 18.

Joodse mystiek in gouden letters

Numeri of Bemidbar van Ruud Bartlema.

Uit de serie 'Thuisland' van Hans Ensink op Kemna.

Een schilderij dat geïnspireerd is op de beginletter van het bijbelboek Numeri. In de joodse mystiek spelen de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet een grote rol. Theoloog en beeldend kunstenaar Ruud Bartlema maakte een serie op basis van de beginletters van de eerste vijf bijbelboeken. Aan elke letter zijn meerdere betekenissen en verhalen verbonden, waarvan de schilderijen er een aantal tonen. Daarbij komen verschillende invalshoeken naar voren: de vorm van een letter, de naam, de getalswaarde, of een (na)bijbels verhaal. De vijf werken komen uit de collectie van het Bijbels Museum in Amsterdam en hangen tijdens Advent en Kerst in Galerie 44 en in de Oud-katholieke kerk. Tegelijkertijd is daar werk van de kunstenaar Hans Ensink op Kemna te zien, getiteld 'Thuisland'.

MOLENSTRAAT 44, JUFFROUW IDA STRAAT 13. VRIJDAG EN ZATERDAG 14-16 U. (9 DEC. KERK DICHT)

MOET JE ZIEN

Kunst in het Aandachtscentrum

COLUMN

ONLANGS WAS IK TE GAST IN DE MOBARAK Moskee aan de Oostduinlaan. In deze oudste moskee van Nederland spraken verschillende mensen over de vraag hoe we een vreedzame samenleving blijven. De maatschappelijke cohesie staat onder druk door de komst van nieuwe religies en culturen. In mijn toespraak benadrukte ik dat Nederland al in de negentiende eeuw kampte met een multicultureel probleem. Tegenover katholieken stonden protestanten, tegenover liberalen stonden socialisten, tegenover kerkelijke stonden niet-kerkelijke Nederlanders. Dat leidde tot heftige taferelen. Maar uiteindelijk groeide er een evenwicht in de vorm van de 'zuilenmaatschappij', een samenlevingsmodel waarin al deze levensbeschouwingen elkaar de ruimte gaven.

Dat had ook schaduwzijden. Buiten de zuilen had men nauwelijks contact. Elke groep leefde

OVER MUURTJES HEEN KIJKEN

op een eiland. Verkettering was schering en inslag. Het was dan ook goed dat er na de Tweede Wereldoorlog een einde kwam aan dit stelsel. Door de oorlog hadden mensen van verschillende levensbeschouwingen elkaar getroffen en was men gaan inzien dat het heilzamer is om de overeenkomsten te zoeken. Dat was een belangrijke verandering in onze cultuur. Men ging inzien dat alle mensen recht en vrede willen. Het zijn vaak vooral radicale groepen binnen de verschillende ideologieën en religies die intolerantie prediken. Met een beetje *common sense* snapt elke socialist, moslim, atheïst of christen dat naar elkaar luisteren belangrijker is dan gelijk willen hebben. Niemand heeft de waarheid in pacht. Het katholicisme niet, dat 500 jaar geleden mensen veroordeelde die zelf de Bijbel lazen. Het calvinisme niet, dat andere kerken dwong om

bijeen te komen in schuilkerken. De burgerij niet die in de Franse Revolutie zichzelf bevrijdde, maar vergat om slaven en vrouwen rechten te geven. Het communisme niet dat gelijkheid propageerde, maar miljoenen andersdenkenden opsloot in kampen. Het liberalisme niet, dat zich na de val van de Muur de enig gezonde maatschappijvorm achtte, maar in de kredietcrisis evengoed een ideologie is gebleken. De geschiedenis laat zien dat elke levensbeschouwing blinde vlekken ontwikkelt als het zich op de plaats van God gaat stellen: als het haar waarheid als *de* waarheid gaat zien. U kent het verhaal wel over de blinde wijzen die voor het eerst een olifant tegenkwamen. Ze wilden elkaar uitleggen hoe het beest eruit zag. De een had zijn poot vast en zei: hij is als een pilaar. Een ander voelde aan de slurf en zei: Nee, hij lijkt meer op een slang. Weer een ander had zijn

oor vast en dacht aan een enorme vleesmuis. Zo had ieder zijn eigen mening. De ironie van het verhaal is dat de wijzen niet doorhadden dat ze over een *deel* van de waarheid spraken. De hele waarheid zullen we nooit kennen, zo leerden filosofen als Socrates en Kant ons. En mystieke stromingen beweren dat al eeuwen. Ze houden ons voor dat we om de waarheid heen dansen zoals de planeten om de zon. Laten we daar blij om zijn.

Allah akbar. God is groter dan onze clubjesgeest. Groter dan alle religie en levensbeschouwing van mensen.

KARL VAN KLAVEREN

Karl van Klaveren is predikant van de Houtrustkerk.